Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (трети състав)

24 февруари 2022 година*

„Преюдициално запитване — Свободно предоставяне на услуги — Пряко животозастраховане — Договори за групова застраховка „Живот“, наричани „unit-linked“, които са свързани с инвестиционни фондове — Директива 2002/83/ЕО — Член 36 — Директива 2002/92/ЕО — Член 12, параграф 3 — Задължение за предоставяне на преддоговорна информация — Указание за характера на основните активи при застрахователните договори „unit-linked“ — Приложно поле — Обхват — Директива 2005/29/ЕО — Член 7 — Нелоялни търговски практики — Заблуждаващо бездействие“

По съединени дела C-143/20 и C-213/20

с предмет преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Районен съд Варшава-Вола, Варшава, Полша) с актове от 24 март 2020 г. и 2 октомври 2019 г., постъпили в Съда на 24 март 2020 г. и на 12 май 2020 г., в рамките на производства по дела

A

срещу

O (C-143/20)

и

G. W.,

E. S.

срещу

A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A. (C-213/20),

СЪДЪТ (трети състав),

състоящ се от: A. Prechal, председател на втори състав, изпълняваща функцията на председател на трети състав, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (докладчик) и N. Wahl, съдии,

генерален адвокат: M. Bobek,

* Език на производството: полски.

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

– за G. W и E. S., от A. Lengiewicz, radca prawny,

– за A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A., от A. M. Pukszto, radca prawny, и S. Sołtysik, adwokat,

– за полското правителство, от B. Majczyna, в качеството на представител,

– за гръцкото правителство, от S. Chala, S. Charitaki и S. Papaioannou, в качеството на представители,

– за италианското правителство, от G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от F. Meloncelli и A. Collabolletta, avvocati dello Stato,

– за Европейската комисия, от S. L. Kalėda, N. Ruiz García и T. Scharf, както и от H. Tserepa-Lacombe и B. Sasinowska, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 2 септември 2021 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 36, параграф 1 от Директива 2002/83/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 ноември 2002 година относно животозастраховането (ОВ L 345, 2002 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 192) във връзка с част A, точки a)11 и a)12 от приложение III към тази директива, на член 7 от Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“) (ОВ L 149, 2005 г., стр. 22; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 14, стр. 260), както и на член 185, параграфи 3 и 4 от Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 година относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II) (ОВ L 335, 2009 г., стр. 1), изменена с Директива 2013/58/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2013 г. (ОВ L 341, 2013 г., стр. 1) (наричана по-нататък „Директива 2009/138“).

2 Запитванията са отправени в рамките на два спора съответно между A и O (C-143/20), както и между G. W. и E. S. и A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A. (C-213/20) във връзка с възстановяването на застрахователните премии, платени по договори за групова застраховка „Живот“, свързани с дялове в инвестиционни фондове.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2002/83

3 Съгласно съображения 2, 5, 35, 39, 44, 50 и 52 от Директива 2002/83, отменена и заменена с Директива 2009/138:

„(2) За да се улесни започването и упражняването на животозастрахователната дейност, е особено важно да се отстранят различията между националните законодателства в областта на надзора. За постигането на тази цел и в същото време, за да се осигури адекватна защита на титулярите на полици и бенефициентите във всички държави членки, следва да бъдат координирани[…] разпоредбите, отнасящи се до финансовите гаранции, изисквани от животозастрахователните предприятия.

[…]

(5) Поради това настоящата директива представлява важна крачка към сливането на националните пазари в един интегриран пазар, като този етап трябва да се допълни с други инструменти на Общността с оглед да се даде възможност на всички титуляри на полици да се обърнат към всеки застраховател с главно управление в Общността, който осъществява дейността си там съгласно правото на установяване или свободното предоставяне на услуги, като същевременно им осигурява и адекватна защита.

[…]

(35) Необходимо е от гледна точка на защитата на животозастрахованите всяко застрахователно предприятие да предвиди необходимите технически резерви. […]

[…]

(39) Необходимо е освен техническите резерви, включващи математически резерви, достатъчни по размер да покрият задълженията по застрахователни договори, застрахователните предприятия да притежават допълнителни резерви, известни като граница на платежоспособността […]. Това изискване е важен елемент от финансовия надзор, целящ защита на застрахованите лица и титулярите на полици. […]

[…]

(44) Действащите разпоредби в държавите членки по отношение на договорното право, приложимо към дейностите, описани в настоящата директива, се различават. Хармонизацията на застрахователното договорно право не е предварително условие за изграждането на вътрешния застрахователен пазар. Поради това възможността, предоставена на държавите членки за налагане прилагането на тяхното право по застрахователните договори, покриващи задължения на тяхна територия, може да осигури гаранции за титулярите на полици. […]

[…]

(50) Необходимо е да се предвидят мерки за случаите, когато финансовото положение на предприятието е такова, че за него става трудно да изпълни задълженията си. В определени случаи, когато са застрашени правата на титулярите на полици, необходимо е компетентните органи да бъдат оправомощени да се намесват на достатъчно ранен етап […].

[…]

(52) На вътрешния застрахователен пазар клиентът ще има по-голям и разнообразен избор от договори. За да може той[…] да извлече максимална полза от това разнообразие и от увеличената конкуренция, на него[…] трябва му[…] бъде предоставена цялата необходима информация, която да му[…] позволи да избере договора, който най-пълно да удовлетвори неговите[…] нужди. Това изискване за предоставяне на информация придобива още по-голямо значение, като се знае, че срокът на задължението може да бъде много дълъг. Поради това, трябва да се съгласуват минимален брой разпоредби, за да може клиентът да получава ясна и точна информация по основните характеристики на предлаганите продукти, както и подробности за органите, към които титулярите на полици, застрахованите лица или бенефициентите по договори могат да отправят своите претенции“.

4 Член 14 от Директива 2002/83, озаглавен „Прехвърляне на портфейл“, е предвиждал следното в параграф 5:

„Прехвърляне, разрешено съгласно настоящия член […] автоматически става[…] валидн[о] по отношение на титулярите на полици, застрахованите лица и всички други лица, които имат права или задължения, произтичащи от прехвърлените договори.

[…]“.

5 Член 35 от споменатата директива, озаглавен „Срок [за отказ]“, е предвиждал в параграф 1:

„Всяка държава членка предвижда титуляр[я]т на полица, който сключва индивидуален договор за застраховка „Живот“, да разполага със срок от 14 до 30 дни от датата, на която той[…] е бил информиран[…], че договорът е сключен, в който да [се откаже от него].

Уведомлението за [отказ] от титуляр[я] на полица го[…] освобождава от всякакво бъдещо задължение, произтичащо от този договор.

Останалите правни действия и условията за отказ се определят от правото, приложимо към договора, както е определено в член 32, особено що се отнася до условията за уведомяване на титуляр[я] на полица, че договорът е сключен“.

6 Член 36 от посочената директива, озаглавен „Информация за титулярите на полици“, е предвиждал:

„1. Преди да бъде сключен договорът, на титуляр[я] на полица се предоставя най-малко информацията, включена в приложение III, част А.

[…]

3. Държавата членка на задължението може да изисква от застрахователните предприятия да предоставят допълнителна информация към включената в приложение III, само ако тя е необходима на титуляр[я] на полица правилно да разбере основните елементи на задължението.

4. Подробните правила за прилагането на настоящия член и приложение III се определят от държавата членка на задължението“.

7 Член 53 от същата директива, озаглавен „Прехвърляне на портфейл“, е предвиждал в параграф 6:

„Прехвърляне, което е разрешено в съответствие с настоящия член […] автоматично става[…] валидн[о] по отношение на титулярите на полици, застрахованите лица и всички други лица, които имат права или задължения, произтичащи от прехвърлените договори.

[…]“.

8 Съгласно приложение III към Директива 2002/83, озаглавено „Информация за титулярите на полици“:

„Информацията, посочена по-долу, която трябва да бъде съобщена на титуляр[я] на полица преди сключването на договора (А.) или по време на срока на действие на договора (Б.), трябва да бъде предоставена по ясен и точен начин, писмено, на официалния език на държавата членка на задължението.

[…]

А. *Преди сключване на договора*

Информация за застрахователното предприятие	Информация за задължението
[…]	[…] а)11 За полиците, обвързани с дялове, определение на дяловете, с които са обвързани ползите а)12 Указание за характера на основните активи за дялово обвързаните полици […]“.

Директива 2002/92/ЕО

9 Съображения 9 и 11 от Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 9 декември 2002 година относно застрахователното посредничество (ОВ L 9, 2003 г., стр. 3; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 4, стр. 246), отменена и заменена, считано от 23 февруари 2018 г., с Директива (ЕС) 2016/97 на Европейския парламент и на Съвета от 20 януари 2016 година относно разпространението на застрахователни продукти (ОВ L 26, 2016 г., стр. 19), са предвиждали:

„(9) Различни видове лица или институции, като агенти, брокери и „банково-застрахователни“ оператори, могат да разпространяват застрахователни продукти. Еднаквото третиране на операторите, както и защитата на клиентите, налагат в обхвата на настоящата директива да попаднат всички такива лица и институции.

[…]

(11) Настоящата директива се прилага за лицата, чиято дейност се състои в предоставяне на застрахователно-посреднически услуги на трети лица срещу възнаграждение, което може да бъде парично или под друга договорена форма на икономическа полза, обвързана с резултатите от дейността“.

10 Текстът на член 1 от тази директива е предвиждал:

„1. Настоящата директива урежда правила за започване и извършване на дейностите на застрахователно и презастрахователно посредничество от физически и юридически лица, които са се установили или желаят да се установят в държава членка.

2. Настоящата директива не се прилага за лицата, които предоставят посреднически услуги за застрахователни договори, ако са изпълнени всички следващи условия:

[…]

б) застрахователният договор не е договор за животозастраховане;

[…]“.

11 Член 2 от същата директива, озаглавен „Определения“, е предвиждал:

„За целите на настоящата директива:

[…]

3. „застрахователно посредничество“ означава дейностите по представяне, предлагане или друга подготвителна работа за сключване на застрахователни договори или по сключване на такива договори, или по съдействие за административното управление и изпълнението на такива договори, по-специално при настъпването на застрахователното събитие.

[…]

5. „застрахователен посредник“ означава всяко физическо или юридическо лице, което срещу възнаграждение започва или извършва застрахователно посредничество;

[…]“.

12 Член 12 от същата директива, озаглавен „Предоставяне на информация от застрахователния посредник“, е предвиждал в параграф 3:

„Преди сключването на конкретен договор застрахователният посредник е длъжен най-малко да формулира, по-специално въз основа на предоставената от клиента информация, изискванията и потребностите на клиента, както и основанията си да му даде един или друг съвет относно конкретен застрахователен договор. Тези подробности варират в съответствие със сложността на предлагания застрахователен договор“.

13 Член 13 от Директива 2002/92, озаглавен „Условия за информацията“, е предвиждал в параграф 1:

„Цялата информация, която подлежи на предоставяне на клиентите съгласно член 12, се съобщава:

[…]

б) по ясен и точен начин, разбираем за клиента;

[…]“.

Директива 2004/39/ЕО

14 Съгласно съображение 10 от Директива 2004/39/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно пазарите на финансови инструменти, за изменение на Директиви 85/611/ЕИО и 93/6/ЕИО на Съвета и Директива 2000/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 93/22/ЕИО на Съвета (ОВ L 145, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 6, том 8, стр. 247):

„Застрахователните предприятия, дейността на които е предмет на съответния мониторинг от компетентните надзорни органи, и които са предмет на [Директива 2002/83], би следвало да бъдат изключени“.

15 Член 2 от тази директива, озаглавен „Освобождавания“, е предвиждал в параграф 1:

„Настоящата директива не се прилага към:

а) застрахователните предприятия, […] определени в член 1 от Директива [2002/83];

[…]

в) лицата, предоставящи инвестиционна услуга, когато тази инвестиционна услуга се предоставя допълнително в процеса на извършването на професионалната им дейност и тази дейност се урежда от [законови] или [подзаконови] разпоредби или професионален етичен кодекс, които не изключват предоставянето на тази услуга;

[…]“.

16 Член 19 от Директива 2004/39, озаглавен „Задължения при предоставянето на инвестиционни услуги на клиенти“, е предвиждал в параграф 3:

„Подходяща информация се предоставя в пълна форма на клиенти или потенциални клиенти за:

– инвестиционния посредник и неговите услуги,

– финансовите инструменти и предложените инвестиционни стратегии; тя следва да включва подходящи указания и предупреждения за рисковете, свързани с инвестиции в тези инструменти или по отношение на конкретни инвестиционни стратегии,

– местата за изпълнение, и

– разходите и допълнителните разноски,

така че те да могат да разберат по подходящ начин характера и рисковете на инвестиционната услуга и специфичния тип финансов инструмент, който се предлага, и впоследствие да вземат инвестиционни решения на основа на информацията. Тази информация може да бъде предоставяна в стандартизиран формат“.

Директива 2005/29

17 Съображение 10 от Директива 2005/29 гласи следното:

„[…] Настоящата директива съответно се прилага само дотолкова, доколкото няма специфични законодателни разпоредби в Общностното право, регулиращи специфични аспекти на нелоялни търговски практики, като например, информационни изисквания и правила за начина за предоставяне на информацията на потребителя. Тя осигурява защита за потребителите там, където няма специфично секторно законодателство на равнище Общността и забранява на търговците да създават невярна представа за естеството на стоките. Това е особено важно за сложните продукти с висок риск за потребителите, например, някои финансови услуги. […]“.

18 Съгласно член 2 от тази директива, озаглавен „Дефиниции“:

„За целите на настоящата директива:

[…]

б) „търговец“ означава всяко физическо или юридическо лице което, по смисъла на търговските практики обхванати от тази директива, осъществява дейност с предмет свързан с неговото занятие, работа или професия или всяко лице което действа от името и/или за сметка на търговеца;

в) „продукт“ означава всички стоки или услуги, включително недвижимо имущество, права и задължения;

г) „търговски практики от търговците към потребителите“ (наричани по-долу за краткост „търговски практики“) са всяко действие, бездействие поведение или представяне, търговски съобщения, включително реклама и маркетинг, извършвани от търговец, пряко свързан с производството, продажба или доставка на стока до потребители;

[…]“.

19 Член 3 от посочената директива е озаглавен „Обхват“ и гласи:

„1. Настоящата директива се прилага по отношение на нелоялни търговски практики от страна на търговците към потребителите, съгласно разпоредбата на член 5, преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока.

[…]

4. В случай на противоречие между разпоредбите на настоящата директива и други разпоредби на Общността, уреждащи специфични аспекти на нелоялни търговски практики, вторите имат предимство и се прилагат спрямо тези специфични аспекти“.

20 Член 5 от същата директива е озаглавен „Забрана за нелоялни търговски практики“ и предвижда:

„1. Забраняват се нелоялните търговски практики.

[…]

4. По-специално търговските практики са нелоялни, когато:

а) са заблуждаващи по смисъла на членове 6 и 7,

или

б) са агресивни по смисъла на членове 8 и 9.

[…]“.

21 Член 7 от Директива 2005/29 е озаглавен „Заблуждаващи бездействия“ и предвижда:

„1. Заблуждаваща е тази търговска практика, която във фактически контекст, отчитайки всички характеристики и обстоятелства и ограниченията на средството за комуникация, пропуска съществена информация, необходима на средния потребител съгласно контекста, за да вземе решение за сделка на база осведоменост и следователно подтиква или е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

2. Заблуждаващо бездействие е също и търговска практика при която [като се отчитат аспектите], описани в параграф 1, търговецът укрива или предоставя по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин такава съществена информация по смисъла на [посочения параграф], или когато пропуска да [посочи] целта на търговската практика, ако вече не е ясна от контекста, и когато, и в двата случая това подтиква или е

възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сделка, което в противен случай не би взел.

[…]

5. Изисквания за предоставяне на информация, установени в законодателството на Общността във връзка с търговски съобщения, включително реклама или продажби, неизчерпателен списък от които се съдържа в приложение II, се считат за съществени“.

22 Съгласно приложение II към тази директива сред информацията, която се счита за съществена по смисъла на посочения член 7, е информацията, посочена в член 36 от Директива 2002/83, както и в членове 12 и 13 от Директива 2002/92.

Директива 2009/138

23 Член 309 от Директива 2009/138 е озаглавен „Транспониране“ и в параграф 1 предвижда:

„Държавите членки приемат законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за прилагането на [член 185] до 31 март 2015 г.

Законовите, подзаконовите и административните разпоредби, посочени в първа алинея, се прилагат, считано от 1 януари 2016 г. […]“.

24 Съгласно член 310 от същата директива, озаглавен „Отмяна“, Директива 2002/83 се отменя, считано от 1 януари 2016 г.

Директива 2014/65

25 Член 93 от Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 година относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС (ОВ L 173, 2014 г., стр. 349), изменена с Директива (ЕС) 2016/1034 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юни 2016 г. (ОВ L 175, 2016 г., стр. 8) (наричана по-нататък „Директива 2014/65“), озаглавен „Транспониране“, предвижда в параграф 1:

„Държавите членки приемат и публикуват до 3 юли 2017 г. законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими за спазването на настоящата директива. Те незабавно съобщават на Комисията текста на тези мерки.

Държавите членки прилагат тези мерки, считано от 3 януари 2018 г. […]“.

26 Съгласно член 94 от Директива 2014/65, озаглавен „Отмяна“, Директива 2004/39 се отменя, считано от 3 януари 2018 г.

Полското право

Граждански кодекс

27 Член 58, параграф 1 от Kodeks cywilny (Граждански кодекс) в редакцията му, приложима към споровете в главните производства (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“), гласи:

„Нищожна е правна сделка, която противоречи на закона или го заобикаля, освен ако приложима разпоредба предвижда друго, по-специално ако такава разпоредба предвижда, че недействителните части на правната сделка се заменят от съответните правила на закона“.

28 Член 808, параграф 1 от Гражданския кодекс гласи:

„Титулярят на полицата може да сключи застрахователен договор за чужда сметка. Застрахованото лице може да не бъде посочено поименно в договора, освен ако това се налага от определянето на предмета на застраховката“.

Закон за застраховането

29 Съгласно член 13, параграф 4 от Ustawa o działalności ubezpieczeniowej (Закон за застрахователните дейности) от 22 май 2003 г. (Dz. U. № 124, позиция 1151) в неговата редакция, приложима към споровете в главните производства (Dz. U. от 2010 г., № 11, позиция 66) (наричан по-нататък „Закон за застраховането“):

„При застраховките „Живот“, свързани с инвестиционен фонд, по раздел I, група 3 от приложението към закона застрахователното предприятие е длъжно да уточни или да включи в застрахователния договор следното:

1) списък на предлаганите инвестиционни фондове;

2) правилата за определяне на стойността на обезщетенията и на откупната стойност на застраховката, включително правилата за обратно изкупуване на дяловете в инвестиционния фонд и сроковете за преобразуването им в парични средства и за изплащане на обезщетението;

3) правилника, по който се влагат средствата на инвестиционния фонд, съдържащ по-специално характеристиките на активите, от които е формиран фондът, критериите за подбор на активите, принципите за тяхната диверсификация и другите инвестиционни ограничения;

4) правилата и сроковете за оценяване на дяловете в инвестиционния фонд;

5) правилата, по които се определя размерът на разходите и на всички други дължими суми, приспадани от застрахователните премии или от инвестиционния фонд;

6) правилата, уреждащи отпускането на застрахователните премии за дяловете в инвестиционния фонд, по-специално доколкото е предвидено в точки 4 и 5, и датата на преобразуване на премиите в единици на фонда“.

30 Съгласно приложението към Закона за застраховането „застраховката „Живот“, свързана с инвестиционен фонд“, се отнася към част I, група 3 от същия закон.

Споровете в главните производства и преюдициалните въпроси

Дело C-143/20

31 O е установено в Полша юридическо лице, което като титуляр на полица сключва със застрахователно предприятие договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд.

32 Предмет на договора е събирането на заплатените от застрахованите лица застрахователни премии и тяхното инвестиране чрез инвестиционен фонд, учреден с тези премии. В правилника на фонда се уточнява, че премиите ще бъдат преобразувани в дялове от инвестиционния фонд и ще бъдат инвестирани в сертификати, издавани от инвестиционен посредник, чиято стойност се изчислява въз основа на индекс.

33 В замяна на това даденото застрахователно предприятие се задължава да изплаща обезщетения в случай на смърт или наследствена пенсия на всяко застраховано лице след изтичане на застрахователния период. Обезщетенията не трябва да са по-ниски от размера на инвестираните премии, увеличен с положителните изменения в посочения индекс. За сметка на това, при разваляне на застрахователния договор преди изтичане на неговия срок на действие, застрахователното предприятие се задължава да възстанови на всяко застраховано лице сума, равна на актуализираната стойност на дяловете в инвестиционния фонд, в които неговите премии са били преобразувани.

34 В договора не се уточняват правилата, по които се урежда оценката на дяловете в дадения инвестиционен фонд, нетните активи на целия фонд и на сертификатите, в които са вложени средствата на фонда, нито метода за изчисляване на стойността на индекса, на който се основава плащането по тези сертификати. В правилника на инвестиционния фонд обаче се посочва, че инвестицията е изложена на кредитния риск на емитента на сертификатите.

35 С декларация, влязла в сила на 8 октомври 2010 г., A се присъединява в качеството на застраховано лице към сключения от O договор за групова застраховка „Живот“, като се задължава да изплати първоначална премия, а впоследствие — редовни месечни премии. Присъединяването се осъществява на среща със служител на O в един от офисите на дружеството, по време на която служителят предлага на A сключването на договор за застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд. Във връзка с присъединяването му към този договор на A са предоставени правилникът за инвестиционния фонд и условията за застраховане.

36 След седем години действие на договора A го разваля поради значителната загуба на стойността на инвестираните средства. Въз основа на стойността за обратно изкупуване застрахователното предприятие му изплаща сума, която съответства на стойността на неговите дялове в инвестиционния фонд към датата на прекратяване на договора, възлизаща на около една трета от внесените от него премии, намалена с ликвидационните разходи.

37 Тъй като счита, че е пострадал от неправомерна продажба и нелоялна търговска практика, A предявява иск за събиране на вземането си пред запитващата юрисдикция. В подкрепа на своя иск A упреква по-конкретно O, че го е въвел в заблуждение относно естеството на инвестицията, в която е трябвало да се преобразуват застрахователните премии.

38 Във връзка с това запитващата юрисдикция подчертава, че в текстовете на различните езици, освен на полски, задължението за предоставяне на преддоговорна информация по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точки a)11 и a)12 от приложение III към нея, и по член 185, параграф 3 от Директива 2009/138, изглежда, изискват да бъде предоставяна информация относно естеството, спецификацията на вида и характеристиките на основните активи при договорите за животозастраховане, свързани с инвестиционни фондове.

39 Когато основните активи се състоят от деривати, тези разпоредби налагали предоставянето на същата информация като изискваната в член 19, параграф 3 от Директива 2004/39 и в член 24, параграф 4 от Директива 2014/65, а именно пълна информация за тези продукти и предлаганите инвестиционни стратегии, и по-специално информация за метода за оценка на посочените основни активи и за рисковете, свързани с тези продукти и с техния емитент.

40 Всъщност, макар да признава, че тези директиви не се прилагат по отношение на застрахователните предприятия, запитващата юрисдикция счита, че с оглед на съображение 10 от Директива 2004/39 и на съображение 87 от Директива 2014/65, би било правомерно чрез задължението за предоставяне на допълнителна информация да се приложи специална защита спрямо потребителя, който сключва договор за застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, независимо дали в качеството му на титуляр на полица или като страна по колективен договор, щом става въпрос за инвестиционни продукти, и по-точно за деривати, които биват продавани под формата на застрахователен договор.

41 От това следвало, че в дадения случай застрахователното предприятие и титулярят на полицата O не са изпълнили изцяло задължението си за предоставяне на информация по отношение на застрахования A. Впрочем според запитващата юрисдикция това би могло да представлява нелоялна търговска практика по смисъла на членове 5 и 7 от Директива 2005/29, тъй като в съображение 10 от същата се посочва необходимостта да се осигури особено високо ниво на защита на потребителите на пазара на финансови продукти с висок риск.

42 При тези условия Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Районен съд Варшава-Вола, Варшава, Полша) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 185, параграф 3, буква и) от Директива [2009/138]“ и член 36, параграф 1 от [Директива 2002/83] във връзка с [част A, точка a)12] от приложение III към нея да се тълкуват в смисъл, че при договорите за застраховка „Живот“, свързани с инвестиционен фонд (застрахователен капиталов фонд), чиито основни активи са деривати (или структурирани финансови инструменти, в които са включени деривати), застрахователят или титулярят на полицата (който предлага такова застраховане, разпространява застрахователен продукт, „продава“ застраховка) е длъжен да предостави на застрахования потребител информация относно естеството, спецификацията на вида, характеристиките (на английски език „indication of the

nature“, на немски език „Angabe der Art“, на френски език „indications sur la nature“) на базовия инструмент (деривата или структурирания финансов инструмент, в който е включен дериват), или пък е достатъчно да се посочи видът на основните активи, без да се представят характеристиките на такъв инструмент?

2) Ако отговорът на първия въпрос е, че застрахователят или титулярят на полицата (който предлага такова застраховане, разпространява застрахователен продукт, „продава“ застраховка, свързани с инвестиционен фонд — застрахователен капиталов фонд) е длъжен да предостави на потребителя информация относно естеството, спецификацията на вида, характеристиките на базовия инструмент (деривата или структурирания финансов инструмент, в който е включен дериват) — трябва ли член 185, параграф 3, буква и) от Директива 2009/138 и член 36, параграф 1 от [Директива 2002/83] във връзка с [част A, точка a)12] от приложение III към нея да се тълкуват в смисъл, че предоставената на застрахования потребител информация относно естеството, спецификацията на вида, характеристиките на базовия инструмент (деривата или структурирания финансов инструмент, в който е включен дериват) трябва да съдържа същата информация като изискваната в член 19, параграф 3 от Директива [2004/39] и член 24, параграф 4 от Директива [2014/65], тоест пълна информация за дериватите и предлаганите инвестиционни стратегии, която трябва да включва подходящи указания и предупреждения за рисковете, свързани с инвестициите в такива инструменти или по отношение на конкретни инвестиционни стратегии, включително информация относно методологията за оценяване на базовия инструмент, прилагана от застрахователя или изчисляващия агент през периода на застрахователното покритие[, и] информация относно риска, свързан с деривата и неговия емитент, включително относно промените в стойността на деривата във времето, различните фактори, определящи тези промени, и степента им на влияние върху стойността?

3) Трябва ли член 185, параграф 4 от Директива 2009/138 да се тълкува в смисъл, че при договорите за застраховка „Живот“, свързани с инвестиционен фонд (застрахователен капиталов фонд), когато основният актив на фонда е дериват (или структуриран финансов инструмент, в който е включен дериват), застрахователят или титулярят на полицата (който предлага такова застраховане, разпространява застрахователен продукт, „продава“ застраховка) е длъжен да представи на застрахования потребител същата информация като изискваната в член 19, параграф 3 от Директива 2004/39 и член 24, параграф 4 от Директива 2014/65, тоест пълна информация за дериватите и предлаганите инвестиционни стратегии, която трябва да включва подходящи указания и предупреждения за рисковете, свързани с инвестициите в такива инструменти или по отношение на конкретни инвестиционни стратегии, включително информация относно методологията за оценяване на базовия инструмент, прилагана от застрахователя или изчисляващия агент през периода на застрахователното покритие[, и] информация относно риска, свързан с деривата и неговия емитент, включително относно промените в стойността на деривата във времето, различните фактори, определящи тези промени, и степента им на влияние върху стойността?

4) При утвърдителен отговор на втория или третия въпрос (или и на двата въпроса) — представлява ли непредоставянето на застрахования потребител от страна на застрахователя или титуляря на полицата, предлагащ застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (застрахователен капиталов фонд), на изискваната информация (посочена във втори и трети въпрос) при предлагането на застраховка нелоялна

търговска практика по смисъла на член 5 от Директивата [2005/29], или пък непредоставянето на изискваната информация представлява заблуждаваща търговска практика по смисъла на член 7 от тази директива?

5) При отрицателен отговор както на втория, така и на третия въпрос — представлява ли липсата на ясно информиране на потребителя от страна на застрахователя или титуляря на полицата (който предлага такова застраховане, разпространява застрахователен продукт, „продава“ застраховка „Живот“, свързани с инвестиционен фонд, явяващ се застрахователен капиталов фонд), че средствата на инвестиционния фонд (застрахователния капиталов фонд) са вложени в деривати (или структурирани продукти, в които са включени деривати), нелоялна търговска практика по смисъла на член 5 от Директива 2005/29 или пък непредоставянето на изискваната информация представлява заблуждаваща търговска практика по смисъла на член 7 от тази директива?

6) При отрицателен отговор както на втория, така и на третия въпрос — представлява ли недаването на подробни разяснения на потребителя от страна на застрахователя или титуляря на полицата, който предлага застраховка „Живот“, свързана с инвестиционен фонд (застрахователен капиталов фонд), за точните характеристики на инструмента, в който са вложени средствата на инвестиционния фонд (застрахователния капиталов фонд), включително информация относно правилата за функциониране на този инструмент, в случай че това е дериват (или структуриран инструмент, в който е включен дериват), нелоялна търговска практика по смисъла на член 5 от Директива 2005/29, или пък непредоставянето на изискваната информация представлява заблуждаваща търговска практика по смисъла на член 7 от тази директива?“.

Дело C-213/20

43 На 29 юли 2011 г. A, което е дружество, извършващо дейност в банковия сектор, в качеството си на титуляр на полица сключва със застрахователното предприятие A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie договор за групова застраховка „Живот“, свързан с дялове в инвестиционен фонд.

44 Предмет на договора е събирането на заплатените от осигурените лица застрахователни премии и тяхното инвестиране в инвестиционен фонд. В правилника на фонда, който представлява типова договорна клауза в застрахователния договор, се уточнява, че след като застрахователното предприятие приспадане месечна административна такса, с тези премии се закупуват дялове от същия фонд, всеки от които с първоначална единична стойност. Внесените във фонда суми впоследствие се инвестират изцяло в структурирани облигации, плащането по които се осъществява въз основа на индекс, определен от техния емитент.

45 В правилника са описани свързаните с инвестициите рискове, каквито са рисковете от обезценяване на индекса вследствие от промените на финансовите пазари, както и рискът от загуба на част от инвестираните премии при разваляне на застрахователния договор преди края на застрахователния период, като същевременно се посочва, че даденото застрахователно предприятие не носи отговорност за тези рискове.

46 С отделни декларации, подадени на 28 и 30 ноември 2011 г., G. W. и E. S. се присъединяват, в качеството на застраховани лица, за срок от петнадесет години към сключения от дружеството A договор за групова застраховка „Живот“, като се задължават да заплатят първоначална премия, а след това — редовни месечни премии. Присъединяването е направено по време на единствената проведена среща в помещенията на това дружество с негови служители, обозначени като „съветници на клиенти“, които са им представили разглеждания застрахователен продукт като инвестиция, представляваща вид системно спестяване. По време на срещата на G. W. и E. S. са предоставени предложението за присъединяване и типовият стандартен договор за групова застраховка „Живот“, а именно общите условия на застраховката и правилникът на дадения инвестиционен фонд, след което те подават своите декларации за присъединяване. За участието си посоченото дружество получава комисиона от страна на застрахователното предприятие.

47 Във връзка с присъединяването си към договора за групова застраховка „Живот“ G. W. и E. S. подписват документ, в който се съдържа информация, от една страна, че през застрахователния период стойността на дяловете във фонда може да варира значително в зависимост от оценката на финансовите инструменти, в които фондът инвестира. От друга страна, рискът от евентуално неизпълнение от страна на емитента на тези финансови инструменти е присъщ на продукта, който не гарантира на застрахованото лице възвръщаемост на инвестицията, тъй като тя не е банкова инвестиция. На G.W. и E.S. обаче не са предоставени документите относно условията за закупуване на посочените финансови инструменти, в които се посочват свързаните с тях специфични инвестиционни рискови фактори.

48 След изтичането на осемгодишен срок на изпълнение, през който стойността на дяловете в дадения инвестиционен фонд постепенно намалява, G. W. прекратява своя договор, считано от 23 януари 2019 г. Застрахователното предприятие му изплаща като откупна стойност сума, съответстваща на стойността на неговите дялове във фонда, в размер приблизително на две трети от внесените от него премии, намалена с ликвидационните разходи. От своя страна E. S. не е прекратил своя договор към датата на постъпване на преюдициалното запитване по дело C-213/20.

49 G. W. и E. S. предявяват пред запитващата юрисдикция иск срещу застрахователното предприятие A. Towarzystwo Ubezpieczeń Życie за възстановяване на платените премии с твърдението, че тъй като това предприятие не е изпълнило задълженията си за предоставяне на информация относно естеството на основните активи по дадения застрахователен договор и всички свързани с него рискове, то договорът и техните индивидуални декларации за присъединяване са недействителни.

50 В този контекст запитващата юрисдикция отбелязва, на първо място, че макар формално да не е страна по договора между застрахователното предприятие и титуляря на полицата, който е от вида договор за групова застраховка „Живот“ за чужда сметка по смисъла на член 808, параграф 1 от Гражданския кодекс, застрахованото лице, което се присъединява към него, поема задължението на титуляря на полицата да заплати премиите и понася реалната икономическа тежест на инвестицията и свързания с нея риск. При това положение се поставял въпросът дали член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 изисква информацията, посочена в част A, точки a)11 и a)12 от приложение III към тази директива, да бъде също предоставена на това застраховано лице.

51 На второ място, запитващата юрисдикция иска да установи обхвата на понятието „указание за характера на основните активи“ по смисъла на тази разпоредба. Във връзка с това, като подчертава изискването за поддържане на балансирано съотношение между обхвата на предоставената информация и степента на нейната сложност, запитващата юрисдикция отбелязва, че правоотношението между застрахователното предприятие и застрахованото лице, поемащо инвестиционните рискове, може да обоснове изискването то да получи цялата информация относно естеството на финансовите продукти и свързаните с тях рискове чрез предоставянето в този контекст от страна на застрахователното предприятие на цялата информация за тези продукти, която последното е получило от емитента.

52 Повдигнатият на трето място от запитващата юрисдикция въпрос се отнася до момента, в който преддоговорната информация трябва да бъде предоставена, и по-конкретно до тълкуването на понятието за предходност по отношение на сключването на договора за застраховка по смисъла на член 36, параграф 1 от Директива 2002/83. Запитващата юрисдикция отбелязва, че нормата в полското право, с която е транспонирана тази разпоредба, а именно член 13, параграф 4 от Закона за застраховането, въвежда само задължението информацията за правоотношението, включително за характеристиките на активите на инвестиционния фонд, да бъде включена в типовия договор за застраховка. При това положение тя иска да установи дали, за да не бъде лишено задължението за информиране от неговото полезно действие, не е необходимо да се изисква етапът на предоставяне на информация на застрахованото лице да бъде ясно разграничен от етапа на сключване на договора.

53 На четвърто място, запитващата юрисдикция отбелязва, че в полското право данните с информативен характер за правоотношението поначало не се считат за част от неговия основен предмет, доколкото не определят пряко правата и задълженията на страните. Предвид обхвата и значението на посочената в приложение III към Директива 2002/83 информация запитващата юрисдикция все пак иска да установи дали член 36, параграф 1 от тази директива във връзка със съображение 52 може да се тълкува в смисъл, че предвиденото в него задължение за предоставяне на информация представлява съществен елемент от застрахователния договор и дори от правоотношението, към което се присъединява застрахованото лице.

54 Освен това запитващата юрисдикция обръща внимание, че националното право не посочва правно основание, с помощта на което да е възможно да се установи недействителността на това правоотношение поради евентуално установяване на нарушение на задължението за предоставяне на информация. Всъщност, първо, по принцип се приемало, че отнасящият се до нищожността на правните актове член 58, параграф 1 от Гражданския кодекс е приложим само към несъвместимостта със закона на съдържанието или предмета на правния акт, второ, националното право не съдържало никаква специфична правна уредба по този въпрос, и трето, прилагането на общите правила относно пороците на съгласието се подчинявало на строги условия, сред които спазването на срок от една година и констатирането на факта, че грешката е съществена и е свързана със съдържанието на правния акт. Поради това според запитващата юрисдикция следвало да се определи също дали Директива 2002/83 урежда правните последици от констатирането на неизпълнение на посоченото задължение за предоставяне на информация.

55 При тези обстоятелства Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Районен съд Варшава-Вола, Варшава) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 36, параграф 1 от [Директива 2002/83] във връзка с [част A, точка a)12] от приложение III към нея да се тълкува в смисъл, че задължението за предоставяне на посочената там информация обхваща и застрахования, ако той същевременно не е титуляр на полицата, а се присъединява като потребител и като фактически инвеститор на платените парични средства за застрахователни премии към сключен между застрахователно предприятие и търговец, титуляр на полицата, договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос, трябва ли член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с [част A, точки a)11 и a)12] от приложение III към нея да се тълкува в смисъл, че в рамките на правоотношение като посоченото в първия въпрос, задължението за информиране за естеството на капиталовите активи на инвестиционния фонд, означава също, че застрахованото лице потребител трябва да бъде информирано изчерпателно и разбираемо за всички рискове, техния вид и степен, свързани с инвестирането в активите на този фонд (като структурирани облигации или деривати), или пък по смисъла на посочената разпоредба е достатъчно на застрахованото лице потребител да се предостави само основната информация за главните видове рискове, свързани с инвестирането на средства с посредничеството на инвестиционния фонд?

3) Трябва ли член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с [част A, точки a)11 и a)12] от приложение III към нея да се тълкува в смисъл, че от правоотношение като описаното в първия и втория въпрос произтича задължение потребителят, който се присъединява към договор за застраховка „Живот“ в качеството на застраховано лице, да бъде информиран за всички инвестиционни рискове и свързаните с тях уговорки, за които емитентът на активите (структурирани облигации или деривати), формиращи инвестиционния фонд, е уведомил застрахователя?

4) При утвърдителен отговор на предходните въпроси, трябва ли член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 да се тълкува в смисъл, че потребителят, който се присъединява като застраховано лице към договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, трябва да получи информация за естеството на активите и за рисковете, свързани с инвестирането в такива активи, преди сключването на договора в рамките на отделна преддоговорна процедура и съответно допуска ли този член разпоредба от националното право [като] член 13, параграф 4 от [Закона за застраховането], съгласно която е достатъчно тази информация само да се спомене в текста на застрахователния договор при неговото сключване, без ясно да бъде обособен моментът на получаване на информацията в процедурата по присъединяване към договора?

5) При утвърдителен отговор на първите три въпроса, трябва ли член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с [част A, точки a)11 и a)12] от приложение III към нея да се тълкува и в смисъл, че надлежното изпълнение на предвиденото в него задължение за информиране следва да се разглежда като съществен елемент от договора за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, и дали поради това ненадлежното изпълнение на посоченото задължение може да доведе до

признаването в полза на застрахованото лице потребител на право да иска връщане на всички платени застрахователни премии поради евентуалното обявяване на договора за недействителен или изначално нищожен, или поради евентуалното обявяване на индивидуалната декларация за присъединяване към такъв договор за недействителна или нищожна?“.

Производството пред Съда

56 С решение от 23 март 2021 г. дела C-143/20 и C-213/20 са съединени за целите на устната фаза на производството и на съдебното решение, с който се слага край на производството, в съответствие с член 54 от Процедурния правилник на Съда.

57 Същия ден страните в главното производство и другите заинтересовани субекти по член 23 от Статута на Съда на Европейския съюз са приканени да дадат писмен отговор на някои въпроси съгласно член 61, параграф 1 от Процедурния правилник. Страните в главното производство по дело C-213/20, полското и италианското правителство, както и Комисията представят своите отговори на тези въпроси.

По преюдициалните въпроси

58 Преди да се отговори на поставените от запитващата юрисдикция въпроси, най-напред следва да се определят разпоредбите на правото на Съюза, които са приложими към споровете в главните производства.

59 В това отношение следва да се констатира, че видно от актовете за преюдициално запитване, от една страна, що се отнася до дело C-143/20, ищецът в главното производство е бил застрахован от 8 октомври 2010 г., така че сключването на договора за групова застраховка „Живот“, към който той се е присъединил, както и неговата декларация за присъединяване към него, са били осъществени преди тази дата. От друга страна, що се отнася до дело C-213/20, разглежданият в главното производство договор за групова застраховка „Живот“ е сключен на 29 юли 2011 г., а ищците в главното производство са се присъединили към него с декларации, подадени съответно на 28 ноември и 30 ноември 2011 г.

60 Въпреки това съгласно член 309, параграф 1 и член 310 от Директива 2009/138, член 185 от нея, чийто срок за транспониране е изтекъл на 31 март 2015 г., се прилага едва от 1 януари 2016 г. — датата, от която Директива 2002/83 е отменена. От това следва, че само разпоредбите на последната директива са приложими към споровете в главните производства.

61 Поради това, от една страна, след като съгласно постоянната съдебна практика в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС производство за сътрудничество между националните юрисдикции и Съда той трябва да даде на националния съд полезен отговор, който да позволи на последния да реши спора, с който е сезиран, като евентуално преформулира зададените му въпроси (вж. в този смисъл решение от 26 октомври 2021 г., PL Holdings, C-109/20, EU:C:2021:875, т. 34 и цитираната съдебна практика), то поставените въпроси следва да се разбират като отнасящи се изключително до тълкуването на разпоредбите на

Директива 2002/83, без тези на Директива 2009/138. От друга страна, доколкото става дума единствено за тълкуването на член 185, параграф 4 от последно посочената директива, не следва да се отговаря на третия въпрос по дело C-143/20.

62 Освен това, доколкото вторият въпрос по това дело се отнася до член 24, параграф 4 от Директива 2014/65, който съгласно член 93, параграф 1 и член 94 от нея се прилага едва от 3 януари 2018 г. — датата на отмяна на Директива 2004/39, този въпрос следва да се разбира като отнасящ се единствено до член 19, параграф 3 от тази директива.

По първия въпрос по дело C-213/20

63 С първия си въпрос по дело C-213/20 запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че посочената в него информация трябва да бъде съобщена на потребителя, който в качеството си на застраховано лице се присъединява към договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, сключен между застрахователно предприятие и предприятие, което е титуляр на полици.

64 За да се отговори на този въпрос, в самото начало следва да се уточни, че от актовете за преюдициално запитване и от преписките, с които разполага Съдът, следва, първо, че разглежданите в главните производства договори са договори за застраховка „Живот“, свързани с инвестиционни фондове (наричани по-нататък „договорите unit-linked“). Тези договори имат открит и групов характер, тъй като са сключени между застрахователно предприятие и предприятие, което е титуляр на полици, за да се предложи на все още невзели решение към момента на сключването на тези договори потребители да се присъединят към тях след тяхното сключване, като подадат отделна индивидуална декларация за присъединяване.

65 Второ, с тази декларация потребителят поема качеството на застраховано лице и се задължава да заплаща на застрахователното предприятие първоначална премия, а впоследствие — редовни месечни премии. Премиите се преобразуват в дялове от инвестиционен фонд, наричани „участия“, а след това се инвестират във финансови инструменти, от които зависи стойността на тези дялове, представляващи основните активи по договорите unit-linked. В замяна на заплатените премии застрахователното предприятие се задължава да изплати на потребителя обезщетения в случай на смърт или на преживяло лице след изтичане на застрахователния период, или при разваляне на застрахователния договор преди този срок да му възстанови сума, равна на актуализираната стойност на дяловете в инвестиционния фонд, в които тези премии са били преобразувани.

66 Трето, процедурата по присъединяване към груповите договори unit-linked се осъществява изключително от предприятието, титуляр на полиците, което предлага на потребителите да се присъединят към тези договори в качеството на финансова инвестиция, основана на застраховката и събира изразените в този смисъл техни волеизявления под формата на декларации за присъединяване, при което същевременно събира от застрахователното предприятие комисиона за своето участие.

67 След това уточнение следва да се отбележи, на първо място, че член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 — съгласно който преди сключването на застрахователния договор на титуляря на полицата трябва да бъде съобщена поне информацията, посочена в част A от

приложение III към тази директива — не съдържа никакво определение на понятията „застрахователен договор“ и „титуляр на полица“, нито препраща към националните правни системи за значението, което следва да се даде на тези понятия.

68 В този смисъл, както от изискването за еднакво прилагане на правото на Съюза, така и от принципа на равенство следва, че тези понятия трябва да се разглеждат като самостоятелни понятия на правото на Съюза, които трябва да се тълкуват еднакво на неговата територия, като се държи сметка не само за текста на тази разпоредба, но и за контекста, в който тя се вписва, и за целите на правната уредба, от която тя е част (вж. в този смисъл решения от 1 март 2012 г., González Alonso, C-166/11, EU:C:2012:119, т. 25 и от 31 май 2018 г., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag и др., C-542/16, EU:C:2018:369, т. 49).

69 Що се отнася, първо, до понятието „титуляр на полица“, следва да се отбележи, от една страна, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 79 от своето заключение, че макар с оглед на структурата на Директива 2002/83 под „титуляр на полица“ обикновено да се разбира лицето, което действа като получател на оферта в правоотношението по даден договор за застраховка, все пак то не се свежда непременно до лице, сключващо договор за застраховка със застрахователното предприятие, тъй като застрахованото лице също е признато от тази директива за титуляр на произтичащи от такъв договор права и задължения.

70 Това следва по-специално от съображения 2, 35, 39 и 50 от същата директива, както и от съответните нейни разпоредби в областта на техническите резерви и мерките за финансово възстановяване, които посочват изискването за защита на интересите на застрахованите лица и правата, които те черпят от застрахователния договор. Същият извод може да бъде направен въз основа на идентичните разпоредби на член 14, параграф 5, първа алинея от същата директива, както и на член 53, параграф 6, първа алинея от нея относно прехвърлянето на портфейл между застрахователни предприятия, от които е видно, че застрахованите лица попадат в приложното поле на тези разпоредби на същото основание като титулярите на полици, тъй като са титуляри на правата и задълженията, произтичащи от застрахователния договор.

71 От друга страна, подобно тълкуване се потвърждава от целите, които се преследват с Директива 2002/83. Всъщност съгласно съображения 2 и 5 от тази директива тя има за цел по-специално да осигури адекватна защита на титулярите на полици и бенефициерите във всички държави членки и да даде възможност на всички титуляри на полици да се обърнат към всеки застраховател (решение от 2 април 2020 г., kunsthaus muerz, C-20/19, EU:C:2020:273, т. 34).

72 В този контекст съгласно съображение 52 от посочената директива потребителят трябва да разполага с необходимата информация, за да избере най-подходящия за неговите нужди договор, поради което е необходимо да се съгласуват минимален брой разпоредби, така че той да може да получава ясна и точна информация по основните характеристики на предлаганите продукти.

73 За да се постигне целта по предоставяне на информация, член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 предвижда, че преди сключването на застрахователния договор на титуляря на полицата трябва да бъде съобщена поне информацията, посочена в част A от приложение III към тази директива (вж. по аналогия решения от 5 март 2002 г., Axa Royale

Belge, C-386/00, EU:C:2002:136, т. 21, от 19 декември 2013 г., Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, т. 25 и от 29 април 2015 г., Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij, C-51/13, EU:C:2015:286, т. 20).

74 Така по същество Съдът приема, че всяко ограничително тълкуване на понятието „титуляр на полица“ по смисъла на посочения член 36, параграф 1 би противоречало на преследваните с Директива 2002/83 цели, тъй като това би довело до ограничаване на защитата, която тази директива предоставя на застрахованите лица (вж. в този смисъл решение от 2 април 2020 г., kunsthaus muerz, C-20/19, EU:C:2020:273, т. 35).

75 При тези условия от систематичното и телеологично тълкуване на член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 следва, че за целите на предвиденото в него задължение за предоставяне на преддоговорна информация понятието „титуляр на полица“ се отнася до лицето, получило предложение в застрахователно правоотношение да избере застрахователен продукт чрез поемане на произтичащите от него права и задължения, поради което това понятие обхваща и лицата, които с декларация до предприятие, титуляр на полици, са се присъединили към договор за групова застраховка и така са поели качеството на застраховано лице по такъв договор.

76 Второ, що се отнася до понятието „застрахователен договор“ по смисъла на същата разпоредба, следва да се отбележи вече постановеното от Съда, че договорите unit-linked попадат в материалното приложно поле на Директива 2002/83 (вж. в този смисъл решение от 1 март 2012 г., González Alonso, C-166/11, EU:C:2012:119, т. 29).

77 Освен това съгласно трайно установената практика на Съда застрахователните сделки се характеризират като цяло с обстоятелството, че срещу авансово изплащане на премия застрахователят се задължава при настъпване на риска, покрит от застраховката, да предостави на застрахованото лице договорената при сключването на договора престация (решения от 26 март 2015 г., Litaksa, C-556/13, EU:C:2015:202, т. 28 и цитираната съдебна практика, и от 8 октомври 2020 г., United Biscuits (Pensions Trustees) и United Biscuits Pension Investments, C-235/19, EU:C:2020:801, т. 30 и цитираната съдебна практика). По своето естество този вид сделки предполага съществуването на договорно отношение между доставчика на застрахователната услуга и лицето, чиито рискове са покрити от застраховката, тоест застрахованото лице (решение от 31 май 2018 г., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag и др., C-542/16, EU:C:2018:369, т. 50 и цитираната съдебна практика).

78 Така в контекста на Директива 2002/92 Съдът е постановил, че доколкото застрахователно предприятие се задължава срещу заплащането на премия от застрахованото лице да предостави престация в случай на смърт на застрахованото лице или при настъпването на друго събитие, то подобно застрахователно правоотношение попада в обхвата на понятието „застрахователен договор“ по тази директива (вж. в този смисъл решение от 31 май 2018 г., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag и др., C-542/16, EU:C:2018:369, т. 51).

79 Това тълкуване обаче може да се приложи и към понятието „застрахователен договор“ по смисъла на член 36, параграф 1 от Директива 2002/83.

80 В случая, както бе посочено в точки 64—66 от настоящото решение, потребителят, който реши да се присъедини към договор за групова застраховка unit-linked, приема по този начин застрахователно предложение, което му е направено от предприятието, титуляр на полици. Следователно този потребител се задължава да плаща застрахователни премии на

застрахователното предприятие срещу предоставянето от негова страна на обезщетения в случай на смърт или преживяло лице след изтичане на застрахователния период. Така потребителят поема предвидените в посочения договор типични права и задължения, и става страна в застрахователно правоотношение с това предприятие.

81 При тези условия застрахователното правоотношение между застрахователно предприятие и застрахован потребител като такова попада в обхвата на понятието „застрахователен договор“ по смисъла на член 36, параграф 1 от Директива 2002/83, така че потребителят, който става страна по него чрез присъединяване към договор за групова застраховка unit-linked, попада в обхвата на понятието „титуляр на полица“ по смисъла на тази разпоредба. В това отношение е без значение дали този потребител формално е страна или не е страна по посочения договор за групова застраховка, сключен между застрахователното предприятие и предприятието, титуляр на полици.

82 Следователно посоченият потребител трябва преди присъединяването си към договора за групова застраховка unit-linked да получи информацията, посочена в тази разпоредба, която да му позволи да направи информиран избор на отговарящия най-добре на неговите нужди застрахователен продукт.

83 За да се даде полезен отговор на запитващата юрисдикция, който да ѝ позволи да реши споровете в главните производства, на второ място следва да се определи и субектът, който трябва да изпълни задължението за предоставяне на такъв потребител на преддоговорната информация по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83.

84 Във връзка с това следва да се отбележи, че тази разпоредба не посочва изрично субекта, който е натоварен със задължението за предоставяне на информация.

85 Действително Съдът вече е постановил с оглед на предхождащата член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 разпоредба, която е с идентичен като неговия текст, че правото на Съюза възлага на застрахователното предприятие това задължение за предоставяне на информация на титуляря на полица (вж. в този смисъл решение от 19 декември 2019 г., Rust-Hackner и др., C-355/18—C-357/18 и C-479/18, EU:C:2019:1123, т. 85 и цитираната съдебна практика).

86 Следва обаче да се имат предвид и особеностите на договорите за групова застраховка unit-linked. По-специално от съображенията, изложени съответно в точки 64 и 66 от настоящото решение, следва, от една страна, че процедурите за сключване на тези договори и за присъединяване към тях по своето естество предполагат създаването на две отделни застрахователни отношения, първото — възникнало от сключването на такъв договор между застрахователното предприятие и предприятието, титуляр на полици, и второто, което е евентуално и следващо първото — между застрахователното предприятие и застрахованото лице потребител, възникнало от декларацията за присъединяване към този договор.

87 От друга страна, в рамките на процедурата по присъединяване на потребителя към договора, предприятието, титуляр на полици действа като „застрахователен посредник“ по смисъла на член 2, точка 5 от Директива 2002/92 във връзка със съображения 9 и 11 от нея, и поради това спрямо него се прилагат установените в тази директива правила в съответствие с член 1, параграф 1 и параграф 2, буква б) от нея.

88 Всъщност това застрахователно предприятие, титуляр на полици, извършва срещу заплащане дейност по застрахователно посредничество по смисъла на член 2, точка 3 от посочената директива, състояща се в предлагане на потребителите да се присъединят към договор за групова застраховка unit-linked и така да сключат, както бе посочено в точки 80 и 81 от настоящото решение, договор за застраховка „Живот“ със застрахователното предприятие, както и в предоставяне на финансови консултации във връзка с инвестирането на капитала, състоящ се от застрахователните премии, внесени от тези потребители в основните активи по договора за групова застраховка unit-linked (вж. в този смисъл решение от 31 май 2018 г., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag и др., C-542/16, EU:C:2018:369, т. 47—54 и 58).

89 При тези условия от тълкуването на Директива 2002/83 във връзка с Директива 2002/92 следва, от една страна, че преди сключването на договор за групова застраховка unit-linked застрахователното предприятие трябва да предостави на предприятието, титуляр на полици, което сключва договора, поне информацията, посочена в точка A от приложение III към Директива 2002/83, в съответствие с член 36, параграф 1 от нея.

90 Предвид естеството на подобен договор, предназначен да се разпространява сред крайните потребители, и с оглед на изискването те да получат тази информация преди присъединяването им към този договор, за да могат да изберат застрахователния продукт, който най-добре отговаря на техните нужди, съгласно направеното в точка 82 от настоящото решение тълкуване на член 36, параграф 1 от тази директива, застрахователното предприятие е длъжно да изготви посочената информация по ясен, точен и разбираем за тези потребители начин, за да им бъде впоследствие предоставена в процедурата по присъединяване към договора.

91 От друга страна, предприятието, титуляр на полици, което сключва договор за групова застраховка unit-linked, действайки в качеството на застрахователен посредник, трябва да предостави същата информация, която е получило от застрахователното предприятие, на всеки присъединяващ се към този договор потребител преди самото присъединяване. Тя трябва да бъде придружена с необходимите съобразно изискванията и нуждите на този потребител уточнения, които следва да се определят въз основа на предоставените от потребителя данни. Тези уточнения трябва да са съобразени със сложността на договора и да са формулирани ясно, точно и по разбираем за потребителя начин в съответствие с член 12, параграф 3 и член 13, параграф 1, буква б) от Директива 2002/92.

92 С оглед на всички изложени по-горе съображения на първия въпрос по дело C-213/20 следва да се отговори, че член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че посочената в него информация трябва да бъде съобщена на потребителя, който в качеството си на застраховано лице се присъединява към договор за групова застраховка unit-linked, сключен между застрахователно предприятие и предприятие, титуляр на полици. Застрахователното предприятие трябва да предостави тази информация на предприятието, титуляр на полици, което следва да я предостави на потребителя преди присъединяването на последния към договора, заедно с други уточнения, евентуално необходими с оглед на неговите изисквания и нужди съгласно тази разпоредба, разгледана във връзка с член 12, параграф 3 от Директива 2002/92.

По първия и втория въпрос по дело C-143/20, както и по втория и третия въпрос по дело C-213/20

93 С първия и втория въпрос по дело C-143/20, както и с втория и третия въпрос по дело C-213/20, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка a)12 от приложение III към нея трябва да се тълкува в смисъл, че информацията за естеството на основните активи, която следва да се съобщи на потребителя преди неговото присъединяване към договор за групова застраховка unit-linked, трябва да съдържа указания относно характеристиките на тези активи, а при положителен отговор, дали тази информация:

– трябва да съдържа изчерпателни разяснения за естеството и обхвата на всички рискове, свързани с инвестирането в основните активи, и

– трябва да повтаря информацията, която емитентът на финансовите инструменти, от които се състоят тези основни активи, е предоставил на застрахователното предприятие съгласно член 19, параграф 3 от Директива 2004/39.

94 Във връзка с това от припомнената в точка 68 от настоящото решение съдебна практика следва, че при липсата в Директива 2002/83 на определение и на препращане към националните правни системи значението на понятието „указание за характера на основните активи за дялово обвързаните полици“ в част A, точка a)12 от приложение III към тази директива трябва да се търси като се вземат предвид не само текстът на тази разпоредба, но и контекстът, в който тя се вписва, и преследваната от директивата цел.

95 Несъмнено, предвид текста на посочената разпоредба, това понятие би могло да се разбира в смисъл, че се отнася само до вида финансови инструменти, съставляващи основните активи на инвестиционния фонд, с който е свързан съответният застрахователен договор. От систематичното и телеологично тълкуване на същата разпоредба обаче следва, че това понятие трябва да се тълкува широко — като отнасящо се до характеристиките на тези активи.

96 Всъщност, както бе отбелязано в точки 72 и 73 от настоящото решение, от съображение 52 във връзка с член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 следва, че предвиденото в тази разпоредба задължение за предоставяне на преддоговорна информация има за цел да позволи на потребителите, които възнамеряват да се присъединят към договор за групова застраховка „Живот“, да изберат между различните застрахователни продукти този, който най-добре отговаря на техните нужди, като им се гарантира възможността да разполагат с подробна, точна и обективна информация за тези продукти, и по-специално за техните съществени характеристики.

97 При договор unit-linked обаче застрахователният продукт включва инвестиционен елемент (вж. в този смисъл решение от 31 май 2018 г., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag и др., C-542/16, EU:C:2018:369, т. 57), който е неделим от този продукт. Всъщност това обстоятелство е присъщо на самия избор на потребителя да се присъедини към този договор, доколкото, както бе посочено в точка 66 от настоящото решение, застрахователният продукт бива представен на потребителя и се възприема от него като основана на застраховката форма на инвестиция, различна от други форми на инвестиране.

98 Освен това, както бе отбелязано в точка 65 от настоящото решение, посоченият елемент има пряко отражение върху изпълнението на задълженията и упражняването на правата, произтичащи от този договор. От една страна, освен плащането на застрахователните премии потребителят, който се присъединява към договора, понася и рисковете, произтичащи от инвестирането на тези премии във финансовите инструменти. От друга страна, развитието на тази инвестиция засяга пряко обхвата на правата, които този потребител черпи от договора, и по-специално стойността на обратното изкупуване по този договор в случай на неговото прекратяване.

99 В този контекст характеристиките на финансовите инструменти, от които са съставени основните активи на договора unit-linked, и по-специално естеството и доходността на тези инструменти, както и свързаните с тях рискове, са от първостепенно значение за осведомения избор на такъв застрахователен продукт от страна на потребителя. Това важи в още по-голяма степен, когато, както е в настоящия случай, основните активи са деривати или структурирани продукти, включващи деривати, които имат особено високо равнище на инвестиционен риск.

100 Следователно, за да се запази полезното действие на задължението по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83, информацията, която трябва да се предостави на възнамеряващия да се присъедини към договора потребител, трябва да включва указания за характеристиките на тези основни активи.

101 От съображение 52 във връзка с част A от приложение III към посочената директива обаче следва, че тези указания трябва не само да са достатъчно ясни, точни и разбираеми, за да позволят на потребителя да направи осведомен избор на застрахователния продукт, който е най-подходящ за неговите нужди, но и да са обективно необходими за упражняването на този избор, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 96 от своето заключение.

102 Ето защо следва да се приеме, че в обхвата на понятието „указание за характера на основните активи за дялово обвързаните полици“ по смисъла на част A, точка a)12 от приложение III към посочената директива попадат само указанията за характеристиките на тези основни активи, които в това отношение са от основно значение. По-специално, както отбелязва генералният адвокат в точки 100 и 102 от своето заключение, те трябва да съдържат ясно, точно и разбираемо описание на тяхното икономическо и правно естество, включително на общите принципи, които уреждат тяхната доходност.

103 Освен това указанията трябва да съдържат ясна, точна и разбираема информация за структурните рискове, които са свързани с тези основни активи, а именно рисковете, присъщи на тяхното естество и в състояние пряко да засегнат правата и задълженията, произтичащи от застрахователното правоотношение, каквито са рисковете, свързани с обезценяването на дяловете на инвестиционния фонд, с който е свързан договорът unit-linked, или кредитният риск на емитента на финансовите инструменти, от които се състоят самите основни активи.

104 От друга страна, указанията не трябва непременно да съдържат подробно и изчерпателно описание на естеството и обхвата на всички инвестиционни рискове, които са свързани с основните активи на договора unit-linked, каквито са рисковете, произтичащи от

особеностите на съставляващите ги различни финансови инструменти или техническите условия за изчисляване на стойността на индекса, на който се основава плащането по тези финансови инструменти.

105 Също така указанията относно съществените характеристики на основните активи по смисъла на част A, точка a)12 от приложение III към Директива 2002/83 не трябва непременно да включват същата информация като тази, която издателят на финансовите инструменти е задължен в качеството си на доставчик на инвестиционни услуги да предостави на своите клиенти по силата на член 19, параграф 3 от Директива 2004/39.

106 Всъщност, тъй като съгласно тази разпоредба те са специално предназначени да позволят на получателя на инвестиционните услуги да разбере тяхното естество и специфичния вид на предложения му от емитента финансов инструмент, тези указания не са необходими на потребителя, за да избере застрахователния продукт, който най-добре отговаря на неговите нужди по смисъла на точка 101 от настоящото решение.

107 Освен това, да се задължи застрахователното предприятие и предприятието, титуляр на полици, по договор за групова застраховка unit-linked, да предоставят посочената информация на потребителя, преди той да се е присъединил към договора, би означавало в приложното поле на Директива 2004/39 да се включат лица, които са изрично изключени от него въз основа на съзнателния избор на законодателя на Съюза както по отношение на застрахователните предприятия, така и на застрахователните посредници в съответствие с член 2, параграф 1, буква a) и член 2, параграф 1, буква в) от тази директива, предвид направеното от Съда тълкуване в решение от 31 май 2018 г., Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag и др. (C-542/16, EU:C:2018:369, т. 61—69).

108 При тези условия на първия и втория въпрос по дело C-143/20, както и на втория и третия въпрос по дело C-213/20 следва да се отговори, че член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка a)12 от приложение III към нея трябва да се тълкува в смисъл, че указанията относно естеството на основните активи, които трябва да бъдат съобщени на потребителя, преди той да се присъедини към договор за групова застраховка unit-linked, трябва да съдържат указания относно съществените характеристики на тези основни активи. Указанията:

– трябва да съдържат ясна, точна и разбираема информация за икономическото и правното естество на основните активи, както и за свързаните с тях структурни рискове, и

– не трябва непременно да съдържат изчерпателна информация относно естеството и мащаба на всички рискове, свързани с инвестирането в дадените основни активи, нито същата информация като тази, която емитентът на съставляващите ги финансови инструменти е предоставил на застрахователното предприятие в съответствие с член 19, параграф 3 от Директива 2004/39.

По четвъртия въпрос по дело C-213/20

109 С четвъртия въпрос по дело C-213/20 запитващата юрисдикция по същество иска да установи дали член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че информацията по част A, точка a)12 от приложение III към нея трябва задължително да бъде съобщена на потребителя, който се присъединява като застраховано лице към

договор за групова застраховка unit-linked в рамките на отделна преддоговорна процедура и следователно не допуска национална разпоредба, по силата на която е достатъчно тази информация да бъде спомената в съответния договор.

110 За да се отговори на този въпрос, следва да се отбележи, първо, че съгласно съображения 44 и 52 от Директива 2002/83 тя не осъществява пълна хармонизация на правото в областта на застрахователните договори, и по-специално нейната цел е само да координира минималните разпоредби относно преддоговорната информация, така че на държавите членки е предоставена възможността да наложат свои правни норми по отношение на застрахователните договори, предвиждащи задължения, осъществявани на тяхна територия.

111 Второ, член 36, параграф 1 от същата директива посочва само че информацията по част A от приложение III към нея трябва да бъде съобщена на титуляря на полицата, „[п]реди да бъде сключен договорът“, без да уточнява допълнително момента на това съобщаване, нито по-конкретно необходимостта то да се осъществи в рамките на отделна преддоговорна процедура.

112 Трето, съгласно член 36, параграф 4 от Директивата подробните правила за прилагането на този член и на приложение III към нея се определят от държавата членка на задължението.

113 Това означава, от една страна, че при договор за групова застраховка unit-linked информацията, посочена в член 36, параграф 1 от Директива 2002/83, трябва да бъде съобщена на потребителя преди подписването на декларацията за присъединяване към този договор, с която, както е видно от точки 80 и 81 от настоящото решение, потребителят изразява съгласието си да се обвърже с договора и така става страна по договорно отношение със застрахователното предприятие.

114 От друга страна, при липсата на хармонизирани правила държавите членки следва да определят реда и условията за изпълнение на задължението за предоставяне на преддоговорна информация по член 36, параграф 1 от посочената директива. По този начин обаче държавите членки са длъжни да осигурят полезното действие на тази директива с оглед на нейния предмет (вж. в този смисъл решение от 19 декември 2013 г., Endress, C-209/12, EU:C:2013:864, т. 23 и цитираната съдебна практика).

115 Във връзка с това следва да се приеме, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 111 от своето заключение, че съгласно член 36, параграф 1 във връзка със съображение 52 от Директива 2002/83, като разграничава момента на съобщаване на информацията по част A от приложение III към тази директива от момента на сключване на застрахователния договор, и дори от присъединяването към него, Директивата има за цел да предостави известно време на потребителя, за да може той да избере измежду различните налични застрахователни договори този, който най-добре отговаря на неговите нужди, и да вземе осъзнато решение за обвързване чрез договор.

116 Следователно, за да може да се ползва от тази информация по предназначение, потребителят трябва да я получи своевременно преди присъединяването си към договора, а не едва на етапа на присъединяването към него (вж. по аналогия решения от 18 декември 2014 г., CA Consumer Finance, C-449/13, EU:C:2014:2464, т. 46 и от 25 юни 2020 г., Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498,

т. 34), тъй като в противен случай предвиденото в член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 задължение за предоставяне на преддоговорна информация би било лишено от полезното си действие.

117 Компетентните национални юрисдикции следва да преценят, като вземат предвид контекста на делото и характеристиките на разглеждания договор за групова застраховка unit-linked, дали условията за изпълнение на това задължение са позволили на потребителя да направи осведомен избор на застрахователния продукт, който е най-подходящ за неговите нужди.

118 С оглед на всичко изложено по-горе на четвъртия въпрос по дело C-213/20 следва да се отговори, че член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че информацията по част A, точка a)12 от приложение III към нея не трябва непременно да бъде съобщена на потребителя, който като застраховано лице се присъединява към договор за групова застраховка unit-linked, в рамките на отделна преддоговорна процедура, но той допуска национална разпоредба, съгласно която е достатъчно тази информация да бъде спомената в договора, при условие той да бъде предоставен на потребителя преди неговото присъединяване своевременно, така че да може да направи осведомен избор на застрахователния продукт, който е най-подходящ за неговите нужди.

По петия въпрос по дело C-213/20

119 С петия въпрос по дело C-213/20 запитващата юрисдикция иска по същество да установи дали член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че изисква неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на информацията по част A, точка a)12 от приложение III към нея да води до нищожност или недействителност на договор за групова застраховка unit-linked или на декларацията за присъединяване към него, което да бъде основание за възстановяване на заплатените от потребителя застрахователни премии.

120 В това отношение следва да се констатира, че по съображенията, изложени в точки 110—114 от настоящото решение, тази директива не урежда правните последици от неизпълнението или от неправилното изпълнение на предвиденото в посочената разпоредба задължение за предоставяне на преддоговорна информация, поради което държавите членки следва да уредят тези правни аспекти на застрахователните договори, като същевременно гарантират полезното действие на Директивата с оглед на нейната цел.

121 Този извод се потвърждава от тълкуването, направено от Съда на другите разпоредби, които, както член 36, параграф 1, се съдържат в дял III, глава 4 от Директива 2002/83, озаглавена „Договорно право и условия на застраховане“, и по-специално на член 35, параграф 1 и член 36, параграф 3 от нея.

122 Всъщност, от една страна, що се отнася до допълнителната информация спрямо тази, която е посочена в приложение III към Директива 2002/83, която държавата членка по задължението може да изисква да бъде предоставена по смисъла на член 36, параграф 3 от същата директива, Съдът е приел, че последиците, които вътрешното право свързва с непредоставянето на тази информация, по принцип са без значение за съответствието на националните норми с предвиденото в тази разпоредба задължение за уведомяване (вж. по аналогия решение от 29 април 2015 г. Nationale-Nederlanden Levensverzekering Mij, C-51/13, EU:C:2015:286, т. 36).

123 От друга страна, що се отнася до правото на титуляря на полицата да се откаже от застрахователния договор съгласно член 35, параграф 1 от Директива 2002/83, Съдът по същество приема, че държавите членки следва да уредят правните последици от отказа, които са различни от посочените в тази разпоредба, като същевременно следят полезното действие на Директивата да бъде осигурено с оглед на нейния предмет, а националните юрисдикции следва да проверяват дали предвидените в националното право процесуални правила не са от естество да поставят под въпрос ефективността на правото на отказ чрез възпиране на титуляря на полицата (вж. в този смисъл решение от 19 декември 2019 г., Rust-Hackner и др., C-355/18—C-357/18 и C-479/18, EU:C:2019:1123, т. 100, 104 и 117, както и определение от 28 май 2020 г., WWK Lebensversicherung auf Gegenseitigkeit, C-803/19, непубликувано, EU:C:2020:413, т. 28 и 37).

124 Като се има предвид посоченото, следва също да се добави, както бе изложено в точка 54 от настоящото решение, че според запитващата юрисдикция националното право не позволява да се установи недействителността на правоотношението между дадено застрахователно предприятие и застраховано лице поради евентуалното установяване на неправилно изпълнение на задължението за предоставяне на информация по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка a)12 от приложение III към нея, тъй като това право не съдържало никаква специфична правна уредба по този въпрос, а прилагането на общите правила за недействителност на правните актове и за пороците на съгласието биха били изключени по тълкувателен път или обвързани със строги условия.

125 Следователно при тези условия запитващата юрисдикция следва да провери дали правните последици, които приложимите национални разпоредби предвиждат при неправилно изпълнение на задължението за предоставяне на информация, са уредени така, че да осигурят неговото полезно действие. Запитващата юрисдикция трябва да тълкува тези разпоредби по възможност с оглед на текста и целта на Директивата, като по-конкретно прецени — предвид ключовото значение, което информацията за съществените характеристики на основните активи по договор unit-linked има за осведомения избор от потребителя на най-подходящия за неговите нужди застрахователен продукт и следователно за формиране на волеизявлението му за присъединяване към този договор — дали неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на информация би могло да опорочи неговото съгласие за обвързване с договора.

126 С оглед на изложените съображения на петия въпрос по дело C-213/20 следва да се отговори, че член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че не изисква неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на информацията по част A, точка a)12 от приложение III към нея да води до нищожност или недействителност на договор за групова застраховка unit-linked или декларацията за присъединяване към него, като по този начин предоставя на присъединения към договора потребител правото на възстановяване на платените застрахователни премии, при условие предвидените в националното право процесуални правила за предявяване на правото на информация да не са от естество да поставят под въпрос ефективността на това право чрез възпиране на титуляря на полицата от неговото упражняване.

По въпроси от четвърти до шести по дело C-143/20

127 С въпроси от четвърти до шести по дело C-143/20 запитващата юрисдикция иска да установи по същество дали член 7 от Директива 2005/29 трябва да се тълкува в смисъл, че несъобщаването на потребителя, който се присъединява към договор за групова

застраховка unit-linked, на информацията по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка а)12 от приложение III към нея, представлява заблуждаващо бездействие по смисъла на тази разпоредба.

128 За да се отговори на тези въпроси, следва най-напред да се отбележи, че съгласно член 3, параграф 1 от Директива 2005/29 тя се прилага по отношение на нелоялни търговски практики от страна на търговците към потребителите, съгласно разпоредбата на член 5 от нея, преди, по време на и след търговска сделка във връзка със стока.

129 В това отношение Съдът е уточнил, първо, че понятието „търговска практика“ в член 2, буква г) от тази директива е формулирано изключително общо, тъй като посочените практики трябва да имат, от една страна, търговски характер, т.е. да се прилагат от търговци, и от друга страна, да бъдат пряко свързани с рекламирането, продажбата или доставката на техните стоки на потребителите (вж. в този смисъл решение от 25 юли 2018 г., Dyson, C-632/16, EU:C:2018:599, т. 30 и цитираната съдебна практика). Второ, съдържащият се в тази разпоредба израз „пряко свързан с продажбата на стока“ обхваща всяка мярка, предприета по-специално във връзка със сключването на договор (вж. в този смисъл решение от 20 юли 2017 г., Gelvora, C-357/16, EU:C:2017:573, т. 21). За тази цел понятието „продукт“ по смисъла на член 2, буква в) от същата директива се отнася до всички стоки или услуги, без да се изключва никой сектор на дейност (вж. в този смисъл решение от 3 октомври 2013 г., Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs, C-59/12, EU:C:2013:634, т. 29). Трето, от член 2, буква б) от същата директива следва, че понятието „търговец“ се отнася до „всяко физическо или юридическо лице“, когато то упражнява платена дейност и доколкото търговската практика попада сред дейностите, които лицето извършва по занятие (вж. в този смисъл решение от 4 октомври 2018 г., Каменова, C-105/17, EU:C:2018:808, т. 30 и 35 и цитираната съдебна практика), включително когато тази практика се прилага от друго предприятие, действащо от името и/или за сметка на това лице (вж. в този смисъл решение от 17 октомври 2013 г., RLvS, C-391/12, EU:C:2013:669, т. 38).

130 В случая, от една страна, съгласно съображенията, изложени в точки 86—91 от настоящото решение, съобщаването на информацията по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 преди присъединяването на потребител към договор за групова застраховка unit-linked трябва да се направи от застрахователното предприятие и от предприятието, титуляр на полици, което действа като застрахователен посредник, и се вписва в рамките на дейностите, които тези предприятия извършват по занятие. От друга страна, както бе посочено в точки 80 и 81 от настоящото решение, това съобщаване е пряко свързано със сключването от потребителя на застрахователен договор по смисъла на Директива 2002/83. Поради това съобщаването представлява „търговска практика“ по смисъла на Директива 2005/29.

131 По-нататък следва да се припомни, че съгласно член 7, параграф 1 от Директива 2005/29 дадена търговска практика се счита за заблуждаваща и поради това представлява нелоялна търговска практика по смисъла на член 5, параграф 4, когато, разгледана в своя фактически контекст и отчитайки всички характеристики и обстоятелства, както и ограниченията на използваното средство за комуникация, са изпълнени две условия. От една страна, тази практика трябва да се състои в това да е пропусната съществена информация, необходима на средния потребител с оглед на контекста, за да вземе осведомено решение за сключване

на сделка. От друга страна, търговската практика трябва да подтиква или да е възможно да подтикне средния потребител да вземе решение за сключване на сделка, което в противен случай не би взел.

132 Освен това съгласно член 7, параграф 2 от същата директива, когато е изпълнено посоченото в предходната точка второ условие, търговската практика се счита още и за заблуждаващо бездействие, ако търговецът укрива или предоставя такава съществена информация по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин.

133 От една страна обаче, от член 7, параграф 5 от Директива 2005/29 във връзка с приложение II към нея следва, че както информацията по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83, така и информацията по член 12, параграф 3 от Директива 2002/92 представляват съществена информация по смисъла на член 7 от Директива 2005/29.

134 От друга страна, с оглед на ключовото значение на съобщаването на ясна, точна и разбираема информация относно съществените характеристики на основните активи по договор за групова застраховка unit-linked, позволяваща на потребителя, който възнамерява да се присъедини към него, да направи осведомен избор на най-подходящия за неговите нужди застрахователен продукт, на което бе обърнато внимание в точки 96—101 от настоящото решение, и с оглед на изискването в съображение 10 от същата директива да се осигури защита на потребителите при сложните продукти с висок риск за тях, каквито са някои финансови услуги, непредоставянето на тази информация, нейното укриване или нейното предоставяне по неясен, неразбираем, двусмислен или несвоевременен начин, би могло да доведе потребителя до решение за сключването на сделка, която иначе не би взел.

135 При тези условия и без да се засяга преценката, която запитващата юрисдикция следва да направи в това отношение, изглежда, че непредоставянето на информацията по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка a)12 от приложение III към нея попада в обхвата на понятието „заблуждаващо бездействие“ по смисъла на член 7 от Директива 2005/29.

136 Накрая следва също да се уточни, че предвиденото в член 3, параграф 4 от тази директива основание за изключване не е приложимо към правилата относно преддоговорната информация по член 36, параграф 1 и част A от приложение III към Директива 2002/83.

137 Всъщност Съдът вече е постановил, че противоречие като указаното в член 3, параграф 4 от Директива 2005/29 е налице само когато при уреждането на специфични аспекти на нелоялни търговски практики разпоредби извън посочената директива налагат на търговците, без да им оставят никаква свобода на действие, задължения, които са несъвместими с предвидените в Директива 2005/29 (решение от 13 септември 2018 г., Wind Tre и Vodafone Italia, C-54/17 и C-55/17, EU:C:2018:710, т. 61).

138 Както обаче отбелязва генералният адвокат в точка 132 от своето заключение, тъй като Директива 2002/83 не урежда правните последици от неизпълнението или неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на преддоговорна информация по член 36, параграф 1, няма никакво противоречие между разпоредбите на тази директива и на Директива 2005/29, поради което те се допълват взаимно (вж. в този смисъл решение от 16 юли 2015 г., Abcur, C-544/13 и C-545/13, EU:C:2015:481, т. 78 и 82).

139 С оглед на всички изложени по-горе съображения на въпроси от четвърти до шести по дело C-143/20 следва да се отговори, че член 7 от Директива 2005/29 трябва да се тълкува в смисъл, че несъобщаването на потребителя, който се присъединява към договор за групова застраховка unit-linked, на информацията по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка a)12 от приложение III към нея може да представлява заблуждаващо бездействие по смисъла на тази разпоредба.

По съдебните разноски

140 С оглед на обстоятелството, че за страните в главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (трети състав) реши:

1) Член 36, параграф 1 от Директива 2002/83/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 ноември 2002 година относно животозастраховането трябва да се тълкува в смисъл, че посочената в него информация следва да се съобщи на потребителя, който в качеството на застраховано лице се присъединява към договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, сключен между застрахователно предприятие и предприятие, което е титуляр на полици. Застрахователното предприятие трябва да предостави тази информация на предприятието, титуляр на полици, което следва да я предостави на потребителя преди присъединяването на последния към договора, заедно с други уточнения, евентуално необходими с оглед на неговите изисквания и нужди съгласно тази разпоредба, разгледана във връзка с член 12, параграф 3 от Директива 2002/92/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 9 декември 2002 година относно застрахователното посредничество.

2) Член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част A, точка a)12 от приложение III към нея трябва да се тълкува в смисъл, че указанията относно естеството на основните активи, които трябва да бъдат съобщени на потребителя, преди той да се присъедини към договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, трябва да съдържат указания относно съществените характеристики на тези основни активи. Указанията:

– **трябва да съдържат ясна, точна и разбираема информация за икономическото и правното естество на основните активи, както и за свързаните с тях структурни рискове, и**

– **не трябва непременно да съдържат изчерпателна информация относно естеството и мащаба на всички рискове, свързани с инвестирането в дадените основни активи, нито същата информация като тази, която емитентът на съставляващите ги финансови инструменти е предоставил на застрахователното предприятие в съответствие с член 19, параграф 3 от Директива 2004/39/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно пазарите на финансови инструменти, за изменение на Директиви 85/611/ЕИО и 93/6/ЕИО**

на Съвета и Директива 2000/12/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 93/22/ЕИО на Съвета.

3) **Член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че информацията по част А, точка а)12 от приложение III към нея не трябва непременно да бъде съобщена на потребителя, който като застраховано лице се присъединява към договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, в рамките на отделна преддоговорна процедура, но той допуска национална разпоредба, съгласно която е достатъчно тази информация да бъде спомената в договора, при условие той да бъде предоставен на потребителя преди неговото присъединяване своевременно, така че да може да направи осведомен избор на застрахователния продукт, който е най-подходящ за неговите нужди.**

4) **Член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 трябва да се тълкува в смисъл, че не изисква неправилното изпълнение на задължението за предоставяне на информацията по част А, точка а)12 от приложение III към нея да води до нищожност или недействителност на договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, или на декларацията за присъединяване към него, като по този начин предоставя на присъединения към договора потребител правото на възстановяване на платените застрахователни премии, при условие предвидените в националното право процесуални правила за предявяване на правото на информация да не са от естество да поставят под въпрос ефективността на това право чрез възпиране на потребителя от неговото упражняване.**

5) **Член 7 от Директива 2005/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 май 2005 година относно нелоялни търговски практики от страна на търговци към потребители на вътрешния пазар и изменение на Директива 84/450/ЕИО на Съвета, Директиви 97/7/ЕО, 98/27/ЕО и 2002/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, и Регламент (ЕО) № 2006/2004 на Европейския парламент и на Съвета („Директива за нелоялни търговски практики“) трябва да се тълкува в смисъл, че несъобщаването на потребителя, който се присъединява към договор за групова застраховка „Живот“, свързан с инвестиционен фонд, на информацията по член 36, параграф 1 от Директива 2002/83 във връзка с част А, точка а)12 от приложение III към нея, може да представлява заблуждаващо бездействие по смисъла на тази разпоредба.**

Подписи